

- 19 Na tomto místě jsem upravil Stiebitzův překlad, jelikož dávám přednost čtení *homú* (spolu) před *nomú* (zákona) ve shodě s V. Ehrenbergem, E. Diehlem, A. Masaracchiou a jinými badateli.
- 20 *Igdís* — tento výraz byl nejasný již antickým autorům. Byl vykládán jako moždíř, jindy opět jako druh tance.
- 21 *Silfion* — aromatická rostlina pěstovaná v severoafrické Kyréně a používaná jako koření i jako léčivá bylina.
- 22 *Marhaník granátový* — keř, na němž rostou granátová jablka.
- 23 *Sesam* (sezam) — rostlina s olejnatými semeny.

ZE ZACHOVANÝCH ZLOMKŮ SOLÓNOVÝCH ZÁKONŮ

Překlad je pořízen z kritické edice E. Ruschenbusche, *Sónos nomoi* [Historia, Einzelschriften, Heft 9], Wiesbad 1966. Uvádím jeho číslování zloмок a přidržuji se většinu jeho obsahového členění [nadpisy jednotlivých skupin zloмок]. V menší míře než vydavatel uvádím zlomky z athénské zákoníku z roku 403, i když lze soudit na autorství Solónů [označeny*]. V oddílu soukromých deliktů je uvedeno i několik zloмок, v nichž není uveden odkaz na Solóna, avšak možno oprávněně předpokládat, že byly součástí Solónova zákoníku [označeny**].

Vypuštěny jsou zejména zlomky, které obsahují jen jednotlivé výrazy z původního znění Solónových zákonů a mají v znam především pro rekonstrukci originálního textu, i některé zlomky, jejichž interpretace je nejistá či příliš složitá a český text by vyžadoval obsáhlého komentáře. Jen výjimečně uvádím zlomky, jejichž text je zachován již u jiného [staršího či v rozhodnějším autora], takže doslova opakují již uvedené znění.

Nezařadil jsem dále tzv. svědectví [testimonia] o Solónových zákonech, jež obsahují komentáře zákonů a zprávy o tom, jakým způsobem byly zaznamenány a uloženy. Dále jsou vypuštěny zlomky, které vydavatel zařadil na konec své edice [F94—F152] a jež právem označil za falza či sporné aneb nejasné. Z valné části to jsou citace attických řečníků, kteří se s oblibou dovolávali Solónovy autority.

Snažil jsem se podat, pokud možno, doslovný překlad, a za chytit tak i formální stránku dokumentů, zejména citátů, jež je možno pokládat za autentické znění Solónových zákonů. Při překládání textů z antických autorů jsem přihlížel k existujícím českým překladům, zejména k novému překladu Plútarchova životopisu Solóna, jež pořídila E. Svobodová [Plútarchos, Životopisy slavných Řeků a Římanů I, Praha 1967, 131 až 159 a 177 až 180]. Dva citáty z Aristofanových Ptáků jsou podány v překladu F. Stiebitze z roku 1934. V závorkách pod

jednotlivými zlomky jsou uvedena čísla edice Ruschenbuschovy a vedle toho i příslušný antický pramen v běžně používaných zkratkách.

Soukromé delikty — vražda, zabití

Zřídil ústavu a dal jiné zákony, takže přestali užívat ustanovení Drakontových, kromě těch, která se týkala vraždy.

F 1a = Arist. Ath. Pol. 7,1

Většina autorů tvrdí, že radu na Areově pohorku...¹ ustavil Solón, a zdá se, že nejlépe o tom svědčí to, že Drakón nikde nemluví o areopagitech ani je nejmenuje, nýbrž v ustanoveních týkajících se vraždy se vždy obrací na efety².

F 2 = Plut. Sol. 19,3

Když se jej ptali, proč nevydal zákon proti otcovraždě, pravil, že proto, že ji neočekával.

F 4a = Diog. Laert. 1,59

Helénské je nesmývat vraždu vraždou, nýbrž poslat pachatele na celou dobu (tj. doživotně) do vyhnanství; Solón to pak omezil na pět let.

F 7 = Schol. Hom. Il. 2, 665

Vražedné: peníze dávané při vraždě členům rodiny zavražděného, aby nevytáhli... Theophrastos³ v šestnáctém zákonu.

F 9** = Harp. 179,27

Trestat a pokutovat; vykoupit, Solón.

F 11 = Phot. 437,20

Pokuta: výkupné, jež někdo dává za vraždu či tělo; tak Solón v zákonech.

F 12 = Sud. a 3716

Jestliže někdo zemře násilnou smrtí, nechť je za to jeho příbuzným dovoleno jímat lidi, dokud buď nepřislíbí

zadostiučinění za vraždu, anebo nevydají pachatele. mání lidí nechť je dovoleno až do tří osob, více nikoli.

F 13** = Lex. ap. Dem. 23,

...staré zákony Solónovy... »Nechť se zaváže zapřísáhnout se při Apollónovi. Byv však jat obavou před trestem, nechť unikne.« Výraz zapřísáhnout se znamená slžít přísahu a uniknout značí to, co nyní nazýváme uprchnout.

F 15b = Lys. 10,

Jestliže někdo (někoho) zabije neúmyslně na závodec nebo zastihnou v domě, nebo nepoznav [jej] ve válce, nebo u manželky, nebo u sestry, nebo u dcery, nebo u soložnice, s níž má svobodné děti, za to nechť není stíhán pro zabití.

F 20** = Lex ap. Dem. 23,5

Majetkové delikty

Solón... stanovil ve svém zákoně proti zlodějům nekolidiv trest smrti jako předtím Drakón, nýbrž pokutu v dvojnásobné výši.

F 23a = Gell. Noct. Att. 11,18,

...staré zákony Solónovy... »Nechť má uvězněnu nehu v poutu na nohy pět dní, jestliže jej odsoudí héliai⁴. Výraz pouto na nohy je to, co se nyní nazývá být uvězněn v kládě.

F 23c = Lys. 10,1

...staré zákony Solónovy... »Kdokoli uzavírá dveře je-li uvnitř zloději«. Výrazem uzavírat se tu rozumí zamýkat.

F 25 = Lys. 10,1

Mravnostní delikty

Tomu, kdo by unesl a znásilnil svobodnou ženu, určí pokutu sto drachem.

F 26 = Plut. Sol. 23,1

Násilniti; u Solóna znamená souložiti za použití násilí...
F 27 = Hesych. β 466

Cizoložníka... dovolil zabít tomu, kdo jej přistihl.
F 28a = Plut. Sol. 23,1

A. cizoložník byl tedy dopaden, jak se praví na hranolu⁵, maje úd v údu.
F 28c = Lucian. Eun. 10

Tomu, kdo by přivedl (tj. ženu k někomu) ... určil pokutu ... dvacet drachem, vyjma těch, které se veřejně prodávají, to znamená nevěstek. Ty totiž jdou zjevně k těm, kdo platí.
F 30a = Plut. Sol. 23,1

... staré zákony Solónovy ... »Které se veřejně prodávají« ... Veřejně je viditelně, prodávat se je chodit.
F 30b = Lys. 10,19

Nedovoluje též prodávat dcery ani sestry, ledaže by přistihl dívku, jak se oddává muži.
F 31a = Plut. Sol. 23,2

Slovní urážky

Bývá chválen i Solónův zákon, jenž zakazuje špatně mluvit o mrtvém...
F 33a = Plut. Sol. 21,1

Zakázal mluvit špatně o živém, a to ve svatyních, na soudech, u úradů a při přihlížení závodům, jinak určil zaplatit tři drachmy soukromé osobě a další dvě do obecní pokladny.
F 32a = Plut. Sol. 21,1

...zákon... nedovoluje používat slova »vrah« ... »otcobijce či matkobijce« ..., jestliže by někdo řekl, že odhodil štít, přikazuje zaplatit pět set drachem.⁶
F 32b* = Lys. 10,6; 8; 12

Žaloby o způsobené škodě

... staré zákony Solónovy... »Škodu způsobenou nem rodiny (otrokem [?]) i otrokyní [?] je třeba d násobně (?) nahradit.«
F 34 = Lys. 10

Vydal i zákon o škodě způsobené zvířaty, v němž j kazuje, aby pes, který kouše, byl odevzdán uvázaný řetěze dlouhém tři lokte⁷.
F 35 = Plut. Sol. 2

Bránění soudně určenému právu na věci

... (zákon) Solónův na pátém hranolu »o vyháně jestliže by někdo vyháněl z toho, čeho by někdo sou dosáhl, nechť je povinován hodnotou toho do obe pokladny i soukromé osobě, oběma stejně.
F 36a = Schol. Gen. Hom. II. 21,

Trestní činy proti obci

Athéňané ... měli tento zákon: »Toto je dávné ustanovení Athéňanů o tyrannidě: Jestliže by se někteří poku li stát se tyrany, anebo by kdo napomáhal k tyranni nechť je bezectný⁸ i on i jeho rod.«
F 37a** = Arist. AP 16

(Rada na Areově pahorku) ... soudila ty, kteří se sp li k odstranění (vlády) lidu, jelikož Solón vydal zák aby na ně bylo podáváno oznámení (*eisangelia*).
F 37b = Arist. AP

Kdo by se za rozbroje v obci (za válečného sta obce?) nechopil zbraní, nechť je bezectný a nepodílí (na činnosti) v obci.
F 38a = Arist. AP

Z jeho ostatních zákonů je velice zvláštní a podiv ten, jenž přikazuje, aby byl bezectný⁸, kdo se za rozbro nepřidá k žádné z obou stran.
F 38d = Plut. Sol. 20

Procesní právo

... Solónovy zákony, které soudí v Athénách Athéňana a nevydávají jej bez soudu nezákonnosti tyranů.
F 39 = Liban. decl. 19,7

Občanská žaloba

... nechť je dovoleno, aby kdo chce, mohl se zastat těch, jimž se děje křivda.
F 40a = Arist. AP 9,1

... dovolil každému žádat zadostiučinění pro toho, kdo utrpěl nějakou špatnost.
F 40b = Plut. Sol. 18,6

Právo důkazu

Ty, kdo vědí; svědky; Solón.
F 41b = Phot. 102,1

Solón ... přikazuje, aby ten, kdo je pohnán před soud, jestliže nemá ani smlouvy, ani svědky, složil přísahu, a stejně tak, kdo žalobu vznesl.
F 42 = Bekker A. G. [Lex. rhet.] I 242,19

Přisahaje podle příbuznosti;... u Solóna.
F 43 = Hesych. α 907

Tři bohové; u Solóna na hranolech zavazuje se přísahou...
F 44a = Hesych. τ 1298

Tři bohy zapřisahati přikazuje Solón, prosebného, očišťujícího a napravujícího.
F 44b = Poll. 8,142

Soudní hlasování?

... Homér tu nemá na mysli hlasovací kaménky, to je však výraz attický; neboť tak je to i na hranolech⁵.
F 45 = Schol. Gen. Hom. II. 21,260

Právo rodinné

Athéňan Solón tedy povolil sňatky dětí téhož avšak dětí těžé matky zakázal.
F 47 = Philo, de spec. leg.

Právo dědické

Ti, kdo nebyli adoptováni, takže se ani nezřekl nevznesli dodatečně nárok, když Solón vstoupil v nechť odkáží svůj majetek, jak by kdo chtěl, či by neměli manželské mužské potomky, pokud by p lenství, stáří, jed či nemoc nebo přemluven ženou z některé z těchto příčin nepřičetný, ani by neby stížen násilím či vazbou.
F 49a = Lex ap. Dem.

Proslavil se i zákonem o závětech; ... povolil, ab kdo nemá děti, dal svůj majetek, komu chce... by pro nemoc, jed, vazbu či násilím nebyl přinucen přemluven ženou.
F 49b = Plut. Sol.

Z ustanovení Solónových... aby mohl dát svůj tek, komu by chtěl... pokud by nebylo šilenství či nebo nebyl přemluven ženou...
F 49d = Arist. AI

Jen slyš, co praví zákon Solónův:
»Levoboček nemá nároků na dědictví, je-li zde manželských synů. Není-li však manželských synů, mají i na dědictví nejbližší pokrevní příbuzní zemřelého.«
F 50a = Aristoph. av. 16
(překlad F. Stiel)

O dědičce

Kdo si vzal dědičku, musí s ní souložit aspoň tř každý měsíc.
F 51a = Plut. Sol.

O tom, že Solón byl velmi zkušený zákonodárce o

želství, svědčí, že přikázal stýkat se ne méně než třikrát za měsíc.

F 51b = Plut. Mor. 769a

Nesmýslný a směšný se zdá být ten (zákon), který dovoluje dědičce, jestliže ten, kdo se stal podle zákona jejím manželem, není schopen (s ní) obcovat, aby vešla ve styk (či spíše: uzavřela sňatek) s někým z mužových nejbližších příbuzných.

F 52a = Plut. Sol. 20,2

O povinné výživě

Výživné se nazývá důchod poskytovaný na obživu ženám či sirotkům, jak lze zjistit mimo jiné i z prvního a... [ustanovení] ...hranolu a z Aristotelovy Athénské ústavy (56,6).

F 54 = Harp. 166,24; Sud. σ 502, Phot. 514,6

Než ptáci mají zákon prastarý,
jenž na deskách [tj. na kyrbech⁹] je napsán u čápů:
když otec čáp svá všechna mláďata
už z hnízda vyvede a vychová,
jsou ona povinna ho živiti!

F 55a = Aristoph. av. 1353nn
(překlad F. Stiebitze)

Solón... zákonem stanovil, že je nutné živit svého otce...

F 55c = Aelian. De nat. anim. 9

...vydal zákon, že není nutné, aby syn živil otce, jenž jej nedal vyučit řemeslu.

F 56 = Plut. Sol. 22,1

Ještě ostřejší je to, že není nutné, ani aby syn nevěstky živil svého otce, jak uvádí Hérakleidés Pontský¹⁰.

F 57 = Plut. Sol. 22,4

Adopce

Že adoptivní děti nebyly oprávněny vstoupit do otcovského domu, pokud by neponechaly v domě manželské

děti svého adoptivního otce... , Solón v 21. ze z
F 58a = Har

O pozemkové držbě a zemědělství

Gaius¹¹ ve čtvrté knize k zákonu dvanácti c
nutno znát, že při jednání o správě hranic je t
na zřeteli to, co bylo napsáno jaksi podle vz
zákonu, jež prý vydal v Athénách Solón; ten
takto: Jestliže by někdo stavěl u cizího pozer
plot nebo násep, nechť nepřekračuje hranici;
zeď, nechť zachová vzdálenost stopy¹², jestliže d
stop. Jestliže by kopal příkop nebo jámu, nechť
takovou vzdálenost, jaká by byla hloubka; jestl
nu, vzdálenost sáhu¹²; olivu a fíkovník nechť pě
vzdálenosti devíti stop od cizího pozemku, ostain
ve vzdálenosti pěti stop.

F 60a = Dig

Určil rovněž s velkou znalostí rozměry sadeb.
aby ti, kdo pěstují na pozemku nějaké jiné (s
udržovali od pozemku sousedova vzdálenost pět
kdo fíkovník či olivu, devíti... a nařídil rovněž,
kdo chce kopat jámy a příkopy, zachoval od ci
zemku vzdálenost, jaká je hloubka výkopu.

F 60b = Plut. S

A ten, kdo staví včelí úly, nechť zachová od tě
ré již založil soused, vzdálenost tří set stop¹².

F 62 = Plut. S

Vydal zákon, aby se užívalo obecní studny tam
není vzdálena více než hippikon (hippikon byla
nost čtyř stadií¹³); tam, kde je větší vzdálenost, e
dali vlastní vodu; pokud by ji nenalezli na své p
výkopu do hloubky deseti sáhů¹², pak aby si b
sousedu dvakrát denně vědro o obsahu šesti choř
F 63 = Plut. S

Zákon na Solónových hranolech⁵ trestá i ty, k
dou hnojivo.

F 64a = Paroem. Gr. I 388 A

Z plodin dovolil prodávat cizincům jen olivový olej. Vývoz ostatních zakázal, aby ty, kteří je vyvážejí, archón prokrel, jinak že sám zaplatí sto drachem do obecní pokladny; a tento zákon je zaznamenán na prvním hranolu⁵.

F 65 = Plut. Sol. 24,1

Že tedy má pro občanské společenství značný význam majetková rovnost, to — jak se zdá — poznali i někteří ze starých, jak také Solón zákonem stanovil, a je i u jiných zákon, který zakazuje nabývat půdy, kolik by kdo chtěl.

F 66 = Arist. Pol. 2,1266b 14

Podílnická půda u Solóna je ta, která je obdělávána za díl, a podíl je díl, který odevzdávají rolníci.

F 67 = Poll. 7,151

Půjčování peněz

...staré zákony Solónovy... »Peníze nechť dá stanově, na kolik by chtěl, ten, kdo půjčuje.« Výraz stanově... neznamena stanovit vahou, nýbrž určit si úrok, jaký by chtěl.

F 68 = Lys. 10,18

...nechť se nepůjčuje na osobní svobodu.

F 69a = Arist. AP 9,1

...napříště, aby nikdo nepůjčoval na osobní svobodu.

F 69c = Plut. Sol. 15,2

Amnestie ve prospěch dlužníků

Osmý zákon na třináctém hranolu⁵ Solónově je zapsán doslova takto: »O bezectných⁸. Ti, kdo byli bezectní dřív, než se stal Solón archontem, nechť cti nabudou kromě těch, kteří byli odsouzeni areopagem¹ či kteří efety² či od basileů¹⁵ v prytaneiu¹⁶ pro vraždu či zabití či pro pokus o tyrannidu, když bylo toto ustanovení vydáno.«

F 70 = Plut. Sol. 19,4

Zákony proti přepychu

U ostatních sňatků odstranil věna a přikázal, aby věsta nepřinášela nic jiného než troje šaty a levné řadí.

F 71a = Plut. Sol.

Solón též přikázal, aby nevěsty jdoucí k svatební obřadu nesly nádobu na pražení jako znamení přípravených krup.

F 71b = Poll. 1.

Když — jak píše Démétrios z Faléra — začaly pohřby nákladné a nařikavé, bylo to odstraněno zákonem Solónovým. Tento zákon téměř doslova zařadili šesti decemvirové¹⁷ na desátou desku. Ustanovení o troje zavolání a mnohá další jsou totiž Solónova. O nářecích je to pak vyjádřeno slovy: »Ženy nechť si nedrásají nářecí a nechť neprojevuji nářek kvůli pohřbu.« — O nářecích není však u Solóna nic než jen, aby je nikdo nenářecel a aby tam nikoho jiného nepohřbíval, a je stanoveno trest, jestliže někdo rov (bustum) — neboť tak má asi nazýván *tymbos* — nebo pomník, jak říká, nebo sloup poškodil, rozmetal či roztrhl.

F 72a = Cic. de leg.

Vydal též zákon zabraňující nepořádkům a nevázanosti při cestování žen, při smutku a při slavnostech. Přikázal, aby si na cestu nebraly více než troje šaty, jídla a jiné věci víc než za obolos, košík větší než jeden loket, ani aby necestovaly v noci jinak než povozem, před nímž má být neseno světlo. Zamezil, aby si truchlící drásali nářecí, aby se zpívaly žalozpěvy a aby někdo nařikal pohřbům cizích lidí. Nedovolil obětovat vola, dávat snulému do hrobu víc než tři oděvy i chodit k cizím náhrobkům vyjma při pohřbu.

F 72c = Plut. Sol. 2

Filosof Solón zakázal ve svých zákonech mužům, aby neprodávali vonné masti.

F 73a = Athen. 15, 687

Solón též ve svých zákonech stanovil, ve vzdálenosti kolika loktů⁷ má milenec provázet miláčka, a vyhradil toto chování svobodným, když zakázal, aby otrok miloval a natíral se čistým olejem a rovněž ten, kdo se neúčastní vojenské služby, kdo opustil svůj šik, kdo zanedbal péči o výživu či pohřbení svých rodičů a kdo se dopustil zrady ve strážní službě.

F 74a = Hermias Alex. in Plat. Phaedr. 231 E

Že Solón nebyl odolný vůči krásným chlapcům a ani se nedovedl zmužile postavit proti lásce »jako pěstní zápasník do otevřeného boje«¹⁸, lze poznat z jeho básní, a rovněž vydal zákon určující, aby otrok se nenatíral čistým olejem a nemiloval chlapce, jelikož toto konání pokládal za jeden z krásných a vznešených obyčejů.

F 74b = Plut. Sol. 1,6

Ty [tj. Solón] nikdy jsi nenapsal, aby se otroci neopíjeli, jako jsi napsal, aby otroci v Athénách nemilovali a nenatírali se čistým olejem.

F 74c = Plut. Mor. 152 D

»Otrok,« jak praví zákon, »nechť necvičí a nenatírá se čistým olejem na zápasištích«... »Otrok nechť svobodného chlapce ani nemiluje, ani nedoprovází, jinak ať je mu veřejně vyplaceno padesát ran bičem.«

F 74e* = Aesch. 1,138

Zákon o udělování občanství

Rozpaky vzbuzuje i zákon o udělování občanství, jelikož dovoluje, aby se stali občany jen ti, kdo byli navždy vypovězeni ze své vlasti nebo kdo se přistěhovali s celým domovem do Athén, aby tu provozovali řemeslo. To prý učinil nikoliv, aby tím ostatní odmítal, nýbrž aby tyto natrvalo přivolal do Athén tím, že jim dal účast na občanství, a soudil přitom, že budou věrni ti, kdo byli vypuzeni ze své vlasti násilím, i ti, kdo ji opustili z vlastního rozhodnutí.

F 75 = Plut. Sol. 24,4

Spolková autonomie

Gaius¹¹ ve čtvrté knize k zákonu dvanácti desek. Čl. nové sdružení jsou ti, kdo jsou v témž kolegiu, jež Řekové nazývají *hetairiá*. Těm pak poskytuje zákon možnost, aby se usnesli na jakémkoli rozhodnutí, jen když tím nikak neporuší obecní zákon. Tento zákon byl však patrně převzat ze zákona Solónova. Tam totiž stojí toto: »Jestliže démos¹⁹ či členové fratrií či orgeóni²⁰ či členové rodů či syssítii²¹ či pohřebních sdružení či thiasů²² či ti, kdo jdou za kořistí či za obchodem, by se společně na něčem usnesli, nechť to má platnost, pokud by to neodporoval obecním zákonům.«

F 76a = Dig. 47,22,

Seleukos²³ v pojednání o Solónových hranolech praví, že orgeóny se nazývají ti, kdo mají sdružení kolem nějakých hroů či bohů.

F 76b = Phot. 344, 7, Sud. o 51

Majetkové třídy

Amásis²⁴ dal Egyptanům tento zákon, aby každý Egyptan každoročně oznamoval nomarchovi²⁵, z čeho žije. Kdo to neučiní a nevykáže se poctivým živobytím, aby byl potrestán smrtí. Athéňan Solón vzal tento zákon z Egypta a zavedl jej Athéňanům. Ti jej trvale používají, ježto je to zákon bezvadný.

F 78a = Her. 2,17

Všem Egyptanům bylo též přikázáno, aby písemně sdělovali svým úřadům, z čeho každý získává živobytí, a ten, kdo podal iživé údaje nebo dosahoval nespravedlivého zisku, propadl nezbytně smrti. Tento zákon prý Solón, když zavítal do Egypta, přenesl do Athén.

F 78b = Diod. 1,77,5

Solón... stanovil, aby rada na Areově pahorku¹ dohlížela, odkud každý má životní potřeby.

F 78c = Plut. Sol. 22,3

Naukrárie

Úředníci, kteří stáli v čele naukrárií²⁶, se nazývali naukrárové a byli ustaveni k vybírání daní a placení výdajů; proto též v Solónových zákonech, jichž již nepoužívají, je často napsáno, »necht naukrárové vymáhají« a »necht platí výdaje z peněz naukrárů«.

F 79 = Arist. AP 8,3

Naukrárie²⁶ je asi jako symmorie²⁷ a démos¹⁹, naukráros asi jako démarchos²⁸, když to tak nazval Solón, jak praví Aristotelés; a v zákonech pak »jestliže by si někdo dělal nárok na naukrárii« a »naukráry podle naukrárie«.

F 80 = Phot. 288,5

O obětech

Při stanovení hodnoty obětí (?) počítá Solón ovci či drachmu stejně jako medimnos²⁹.

F 77 = Plut. Sol. 23,3

Tomu, kdo přinesl vlka, určil pět drachem, kdo včle, jednu; jak uvádí Démétrios z Faléra³⁰, byla ona částka cenou býka, tato pak ovce. Ceny, které vyměřuje za vybraná obětní zvířata na šestnáctém hranolu⁵, jsou přirozeně několikanásobné, přitom však i ony jsou nízké ve srovnání s nynějšími.

F 81 = Plut. Sol. 23,3

... Nejstarší oběti byly u mnohých střízlivé (střízlivé jsou úlitby vodou), po nich pak úlitby medem; to je totiž první tekutá úroda, kterou jsme získali hotovou od včel; potom úlitby olejem; konečně u všech později nastoupily úlitby vínem. Je o tom svědectví nejen na kyrbech...⁹

F 85a = Theophrast. ap. Porph. de abst. 2,20

Veřejné stravování

Zvláštní je i Solónovo ustanovení o veřejném stravování, jež sám nazval *parasitia*. Nedovoluje totiž, aby týž člověk se stravoval často, trestá však toho, kdy by nechtěl, jestliže mu to náleží, jelikož první případ pokládá

za domýšlivost, druhý pak za pohrdání společností ležitostmi.

F 87 = Plut.

Na kyrbech⁹ je v ustanoveních o Déliastech³¹ to: »a dva hlasatelé z rodu Kéryků (= Hlasatelé) jsou svěřena i mystéria³²; ti necht se stravují roztyni Apollóna Délského«.

F 88 = Ather

Solón přikazuje, aby těm, kdo se stravují v proudu, byla podávána ječná kaše, o svátcích pak aby poskytovali pšeničný chléb.

F 89 = Athe

Různé

Solón též označil některé olivy jako řadové je proti posvátným olivám; asi ty, které byly v řadě.

F 90 =

Luhy se nazývají veškeré pozemky ponechané viny a zanedbané, jak to uvádí i Solón.

F 91 = Phot. 64,

Zákon k ochraně zákonů

V oněch starobylých zákonech Solónových, které v Athénách vyřezány do dřevěných hranolů⁵ a po jejich vyhlášení Athéňané stvrdili tresty a pokuty, aby trvaly věčně.

F 93b = Gell. Noct. A

POZNÁMKY

¹ Rada na Areově pahorku (*pagos*) — areopag.

² Efeti — 51členný soudní sbor pro hrdelní zločiny.

³ Theofrastos z Eresu — žák Aristotelův; po jeho smrti v čele peripatetické školy.

⁴ *Héiliaia* — porotní soud.

⁵ Hranol (*axón*) — na hranolech byly zaznamenány zákony.

- ⁶ Ve 4. stol. př. n. l. byla výše pokut ve srovnání s dobou Solónovou stonásobná.
- ⁷ Attický loket — 444 mm.
- ⁸ Bezectný (*atimos*) — zbavený občanských práv.
- ⁹ Kyrby (*kyrbeis*) — nejspíše snad rámy, na nichž byly upevněny hranoly (*axones*).
- ¹⁰ Hérakleidés z Hérakleie u Pontu — žák Platónův i Aristotelův.
- ¹¹ Gaius — římský právník 2. stol. n. l.
- ¹² Attická stopa — 296 mm; sáh — 1,776 m [6 stop].
- ¹³ *Stadion* = 100 sáhů.
- ¹⁴ Attický *chús* [2p. *choos*] v době Solónově — 3,24 l.
- ¹⁵ *Basileus* — *archón basileus* (a. král); úředník volený na jeden rok, spravoval zejména oblast náboženskou.
- ¹⁶ *Prytaneion* — úřední sídlo nejvyššího úředníka, archonta epónyma [podle jeho jména — *onyma* — se v Athénách vždy označoval rok].
- ¹⁷ Decemvirové — desetičlenný sbor úředníků pověřený v Římě v polovině 5. stol. sepsáním zákonů dvanácti desek.
- ¹⁸ Citát ze Sofokleových Trachíňanek 441.
- ¹⁹ *Démos* — základní územní jednotka v Attice i její členové.
- ²⁰ *Orgeones* — členové attických sdružení, kteří nebyli členy rodů [*gennétai*].
- ²¹ *Syssítia* — společná stolování.
- ²² *Thiasoi* — attická kultovní sdružení.
- ²³ Seleukos — alexandrijský gramatik; žil na počátku římského principátu.
- ²⁴ Amásis (Ahmóse) II. — egyptský král 26. (tzv. sajské) dynastie — vládl v letech 568—525.
- ²⁵ *Nomarchos* — správce nomu (okresu) v Egyptě.
- ²⁶ Naukrárie — územní obvody v archaické Attice.
- ²⁷ *Symmorie* — skupiny zámožných athénských občanů vytvářené k daňovým účelům (i pro stavbu a vybavení lodí) ve 4. stol.
- ²⁸ *Démarchos* — vedoucí úředník volený (určovaný losem) obyvateli dému na jeden rok [představený dému, místní starosta].
- ²⁹ Attický *medimnos* v době Solónově [míra pro sypké látky] — 51,84 litru.
- ³⁰ Démétrios z Faléra — žák Theofrastův; dočasný správce Athén na sklonku 4. stol., autor spisů historických, filosofických, literárněhistorických i rétorických.
- ³¹ Déliasti — athénští úředníci obstarávající kult Apollóna na ostrově Délu.
- ³² *Mystéria* — míněna jsou mystéria [tajemné obřady zasvěcování] v attické Eleusíně.

Hérodot (asi 485—425)

Do Sard kvetoucích bohatstvím přicházeli skoro všichni myslitelé, kteří toho času žili, dnes ten za tou přinou, onen za onou. Mezi nimi byl tedy i Athéňan Solón, jenž Athéňanům na jejich výzvu pořídil zákony a vypísal, aby se podíval po světě, pobyl v cizině deset let, a nebyl nucen zrušit žádný ze zákonů, které vydal. Sám Athéňané to nemohli totiž učinit, neboť byli vázáni slavnou přísahou, že se budou spravovat po deset let zákony, které jim Solón dá.

1,29 [překlad F. Stiebitz]

Kratinos (starší současník Aristofanův)

Solón... si vymínil u svých příbuzných tento způsob pohřbu: aby jeho kosti dopravili na Salaminu, spálili je a popel roztrousili po krajině. Proto mu též klade *Kratinos* v *Cheirónech* do úst tato slova:

Tu na ostrově bydlím, jak lidská pověst dí,
jsa po celém městě Aiantově rozsypan.

Cheirónové, fr. 228 [Kocourek]

u Diogena Laertia 1,62 [překlad A. Kolář]

Já vzývám kyrby Solóna a Drakonta,
jež slouží teď jen při pražení ječmene.

Snad ze hry *Zákony*, fr. 274 [Kocourek]
u Plútarcha, Solón 2!

Aristofanés (asi 446—385)

Feidippidés: Nu, starý Solón byl přec lidumil?
Strepsiadés: Co s tím má dělat staronový den?